



SITUAȚIA CLUSTERELOR DIN ROMÂNIA

Rezumat

Aprilie 2020

Cuprins

1	Context.....	2
2	Situația la nivel național.....	3
3	Regiunea de dezvoltare Nord Est.....	6
4	Regiunea de dezvoltare Sud Est.....	7
5	Regiunea de dezvoltare Sud Muntenia.....	8
6	Regiunea de dezvoltare București-Ilfov.....	10
7	Regiunea de dezvoltare Sud Vest Oltenia.....	11
8	Regiunea de dezvoltare Vest.....	12
9	Regiunea de dezvoltare Nord Vest.....	14
10	Regiunea de dezvoltare Centru.....	15
11	SWOT.....	16
12	Finanțarea clusterelor.....	18
13	Concluzii.....	19

1 Context

Teoria economică și practica internațională confirmă rolul clusterelor drept catalizatori ai competitivității bazate pe inovare și internaționalizare.

Europa se află în fața provocării de a deveni o societate echitabilă și prosperă bazată pe o economie modernă, competitivă și eficientă din punct de vedere al utilizării resurselor. Mobilizarea actorilor industriali spre o economie curată și circulară prin intermediul cooperării aprofundate de-a lungul lanțurilor de valoare precum și utilizarea unor noi tehnologii, a unor soluții sustenabile și a inovării disruptive sunt critice în atingerea obiectivului menționat mai sus, așa cum este evidențiat și în recent publicatul Pact Verde European (European Green Deal). „Concluziile Consiliului asupra Strategiei Industriale EU: O viziune pentru 2030”, publicate în 27.05.2019, scot în evidență rolul clusterelor în implementarea politicii industriale europene deoarece acestea catalizează cooperarea strategică și structurată de-a lungul lanțurilor de valoare europene; sprijină inițiativele de politică europeană drept un instrument important pentru promovarea modernizării industriale la nivel regional; facilitează accesul IMM-urilor la piețe globale și lanțuri de valoare strategice, încurajează specializarea inteligentă și întăresc cooperarea trans-sectorială, facilitând schimbările structurale și dezvoltarea sectoarelor emergente.

La nivel regional, în Europa, clusterelor joacă un rol important în operaționalizarea strategiilor de specializare inteligentă. Cu titlu de exemplu, pot fi aduse Austria Inferioară și landul Brandenburg din Germania, unde eligibilitatea beneficiarilor în cadrul Programelor Operaționale Regionale este condiționată exclusiv de apartenența la un cluster.

La nivel național, Noul Document de Politică Industrială al României elaborat de către Ministerul Economiei (2018)¹ evidențiază, de asemenea, rolul clusterelor în 3 obiective orizontale:

- Clusterul inovativ, instrument al unei politici economice inteligente;
- Pondere ridicată a verigilor din România în lanțurile de valoare globale;
- Creștere economică inteligentă și durabilă prin inovare în industrie.

În contextul actualei pandemii Covid 19, în termen foarte scurt, clusterelor și-au arătat din plin eficiența în mobilizarea actorilor industriali, a organizațiilor CDI și autorităților publice în găsirea de soluții rapide privind provocările sectorului medical și ale economiei în general, atât în Europa, cât și la nivel național, ceea ce a determinat Comisia Europeană să încredințeze Alianței Europene a Clusterelor (organizație nonguvernamentală europeană la care Asociația Clusterelor din România – CLUSTERO este membru fondator) misiunea de a modera Forumul “Covid 19 Connect! Solve! Save!”²

¹ <http://economie.gov.ro/images/politici-industriale/SIPOCA7/Document%20de%20Politica%20Industrial%20a%20Romaniei.pdf>

² <https://www.clustercollaboration.eu/coronavirus>

Deși efectele economice profunde ale actualei crize sunt încă greu de estimat, pe termen mediu și lung este deja clar că vom asista la o recalibrare a lanțurilor de valoare la nivel european și global, proces în care clusterelor europene vor juca un rol crucial.

2 Situația la nivel național

La 1 aprilie 2020, în evidența Ministerului Economiei, Direcția de Politici Industriale și Competitivitate, direcție care coordonează politica de cluster ca o componentă a politicii industriale a României, existau 76 de inițiative de cluster.³ Dintre acestea, un număr de 47 de clusterelor sunt membre ale Asociației Clusterelor din România - CLUSTERO, comunitate de bună practică și organism reprezentativ la nivel național, european și internațional al clusterelor din România⁴.



Mare parte din organizațiile de suport cluster, structuri ce asigură managementul clusterelor constituite în România, au fost supuse de către ESCA (European Secretariat for Cluster Analysis⁵) unui proces extrem de riguros de certificare. În urma rigurosului proces au fost declarate drept structuri de cluster recunoscute la nivel european:

- 3 clusterelor în categoria Gold Label (cea mai bună performanță pentru Europa de Est);
- 17 clusterelor în categoria Silver Label;
- 58 clusterelor în categoria Bronze Label.

Din punct de vedere al distribuției geografice și al concentrărilor tematice, clusterelor din România sunt reunite sub forma unor consorții regionale și tematice, astfel:

- Consorțiul Clusterelor din Transilvania de Nord (Regiunea Nord Vest);
- Consorțiul Clusterelor din Transilvania (Regiunea Centru);
- Consorțiul Clusterelor din Regiunea de Nord Est;
- Consorțiul Clusterelor "Dunărea de Jos" (Regiunea Sud Est) ;
- Wallachia Hub (Regiunea Sud Muntenia);
- Consorțiul Clusterelor din Regiunea București – Ilfov;

³ <http://economie.gov.ro/aparat-propriu/economie/politici-industriale>

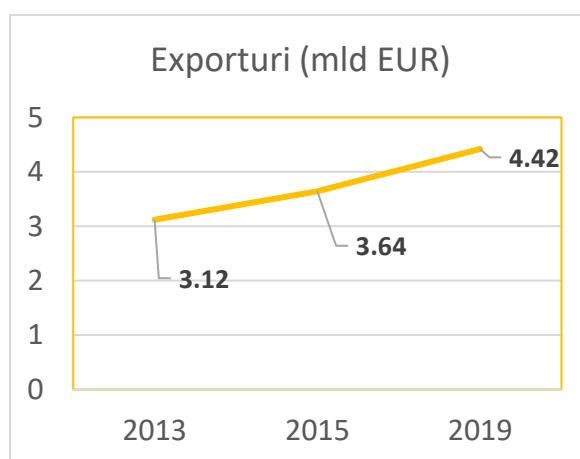
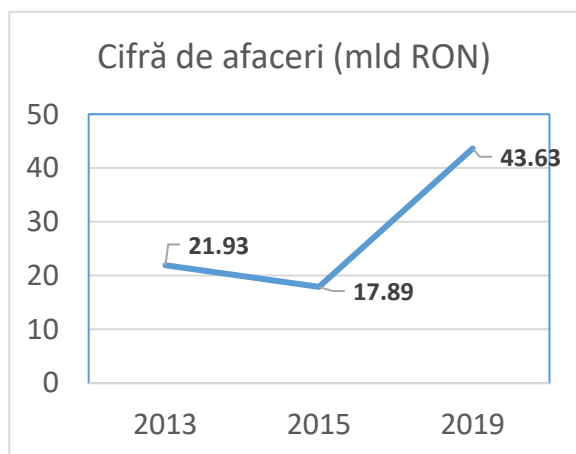
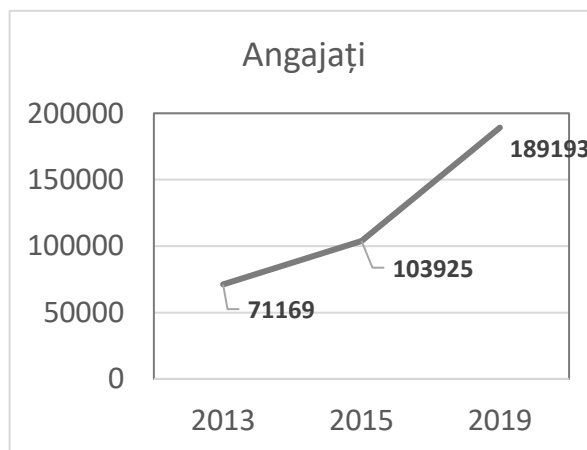
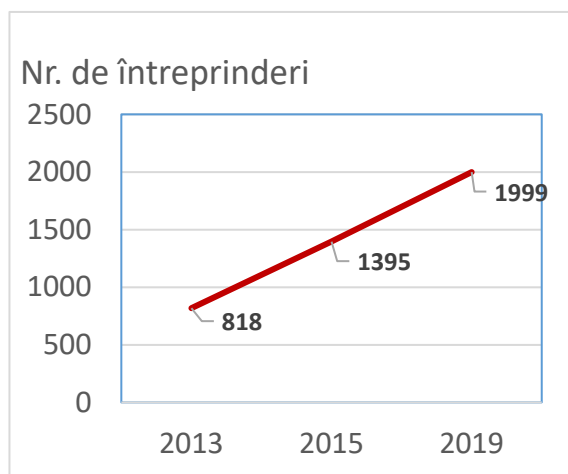
⁴ <http://clustero.eu/>

⁵ <https://www.cluster-analysis.org/>

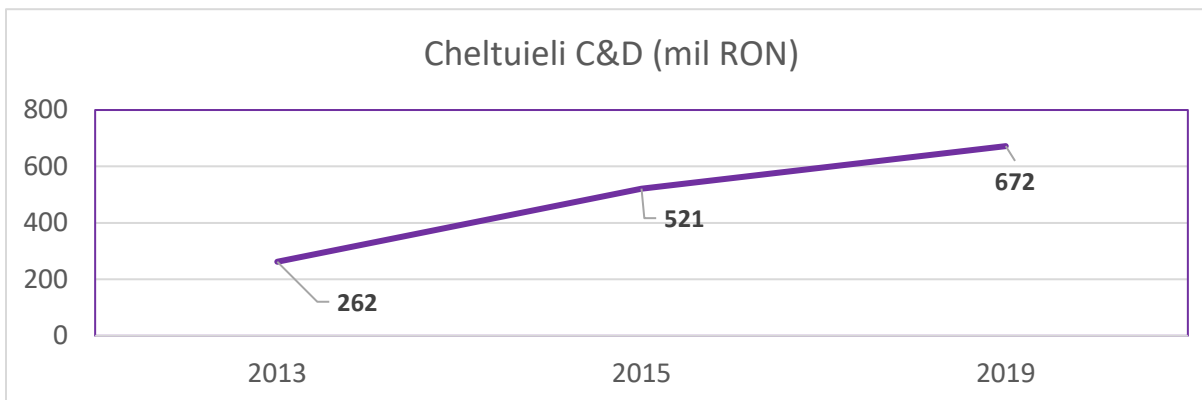
- „Noatex”, consorțiul tematic al clusterelor din industria textilă;
- Consorțiul tematic al clusterelor din industria lemnului și a mobilei;

Deși aflate sub coordonarea asociației, aceste consorții au la bază acorduri de parteneriat la nivel regional ce depășesc numărul de membri ai CLUSTERO, reunind astfel cvasi-totalitatea clusterelor din România.

În ceea ce privește clusterelor membre CLUSTERO⁶, acestea însumau la finalul anului 2019: 2.000 întreprinderi, 189.000 angajați și cumulau 43.6 miliarde lei cifră de afaceri, 4.4 miliarde EUR exporturi, raportând cheltuieli de cercetare-dezvoltare de 672 milioane RON, remarcându-se creșteri ce variază între 40% în cazul exporturilor și 162% în cazul cheltuielilor de cercetare-dezvoltare față de anul 2013.



⁶ date obținute din Analiza Competitivității Clusterelor din România, analiză periodică a situației clusterelor naționale realizată de Asociația Clusterelor din România⁶



Aceste performanțe au fost obținute în condițiile unei politici de sprijinire a clusterelor relativ incoerentă la nivel național, clusterelor dezvoltându-și modele de business și instrumente diverse menite a veni în sprijinul nevoilor membrilor, în special ale IMM-urilor, cum ar fi:

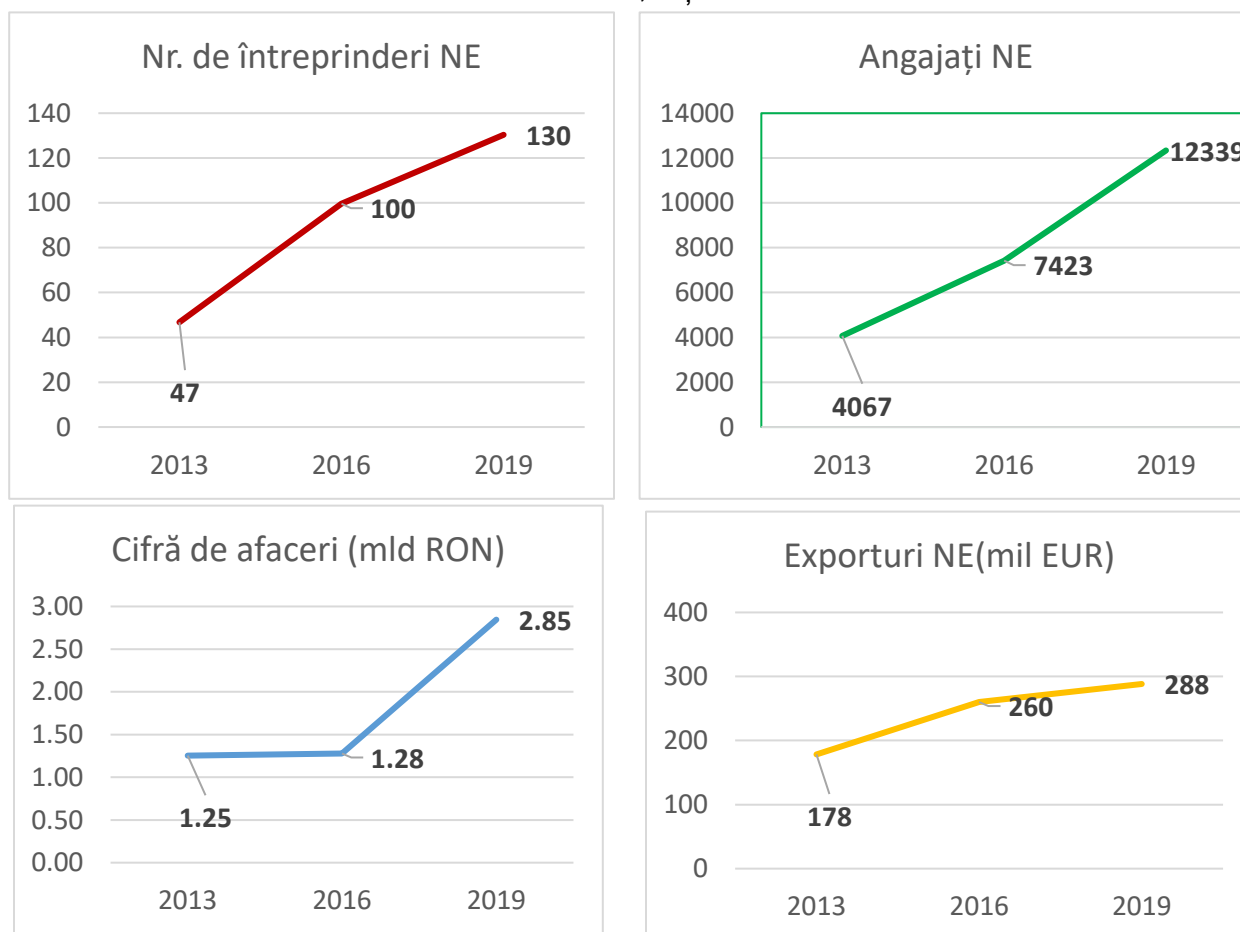
- Organizarea unor conferințe internaționale anuale menite a ridica gradul de vizibilitate a clusterelor românești la nivel european și internațional. Remarcabile în acest sens sunt co-organizarea de către Comisia Europeană, Ministerul Economiei și CLUSTERO a Conferinței Europene a Clusterelor la București (2019), precum și co-organizarea de către Comisia Europeană și Consorțiul Clusterelor din Transilvania de Nord (Regiunea Nord Vest) a Conferinței europene Open Innovation 2.0 (2017), cea mai mare conferință dedicată inovării organizată vreodată în România;
- Organizarea anuală a unui eveniment tip brokeraj în domeniul Sănătății cu localizare multiregională;
- Implementarea serviciilor de tip “integrated cluster services”, în cooperare cu rețeaua Enterprise Europe Network, cumulând o serie de instrumente de tip “business review”, audituri de inovare și internaționalizare, sesiuni de instruire, consultanță în accesarea de proiecte cu finanțare publică, în clusterelor din regiunile București-Ilfov, Sud Muntenia, Sud Est și Centru. Printre rezultate pot fi enumerate 3 start-up-uri inovative în domeniul textilelor medicale și energiei regenerabile;
- Integrarea serviciilor de sprijin al afacerilor (incubare, accelerare, transfer tehnologic) la nivel regional (Covasna) în Regiunea Centru;
- Măsuri vizând creșterea lungimii lanțului de valoare la nivel regional, prin servicii de achiziție și distribuție centralizate, în cazul sectorului textil în Regiunea Nord Est;
- Intensificarea prezenței românești în proiecte Horizon 2020, INTERREG, prin intermediul clusterelor și al organizațiilor membre, în toate regiunile de dezvoltare. Cu titlu de exemplu, majoritatea beneficiarilor privați ai celor 40 proiecte cu participare românească din Horizon 2020, prioritatea “Health, Demographic

Change and Wellbeing” sunt reprezentați de clustere sau firme membre ale acestora.

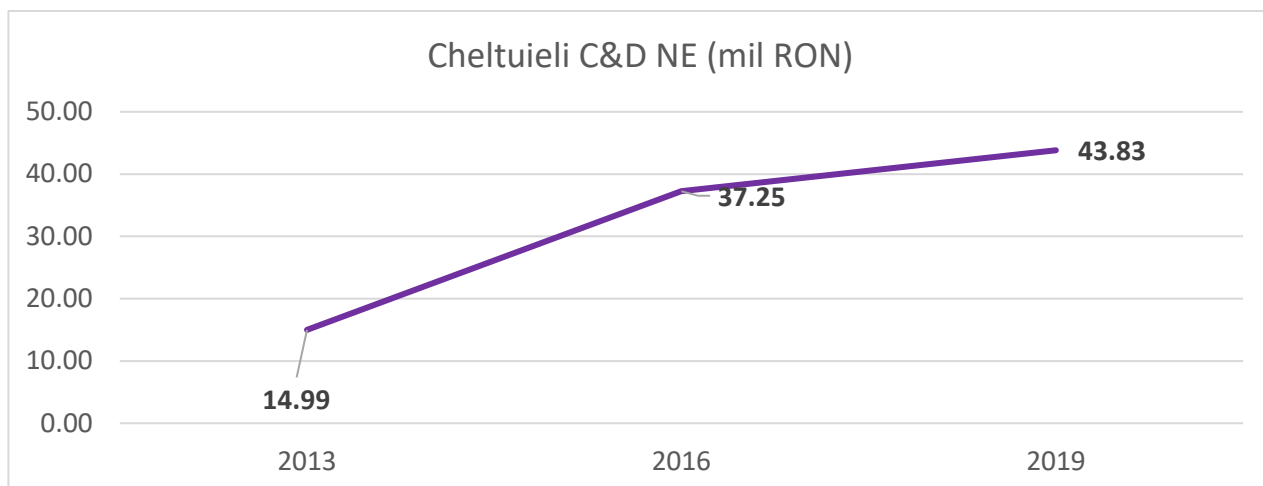
3 Regiunea de dezvoltare Nord Est

În regiunea Nord-Est există un număr de 11 clustere, aflate în evidența Ministerului Economiei, având următoarele domenii de activitate: confecții-textile, media & TIC, imagistică medicală, biotehnologii, turism, industrii creative și construcții, dintre care 3 sunt membre ale Asociației Clusterelor din România (2 clustere de argint, 1 de bronz). Regiunea este un model în ceea ce privește cooperarea dintre clustere și Agenția de Dezvoltare Regională.

În ceea ce privește clusterelor regionale membre CLUSTERO⁷, acestea însumau la finalul anului 2019: 130 întreprinderi, peste 12.000 angajați și cumulau 2.85 miliarde lei cifră de afaceri, 288 milioane EUR exporturi, raportând cheltuieli de cercetare-dezvoltare de 43 milioane RON, remarcându-se creșteri ce variază între 61% în cazul exporturilor și 207% în cazul cheltuielilor de cercetare-dezvoltare, față de anul 2013.



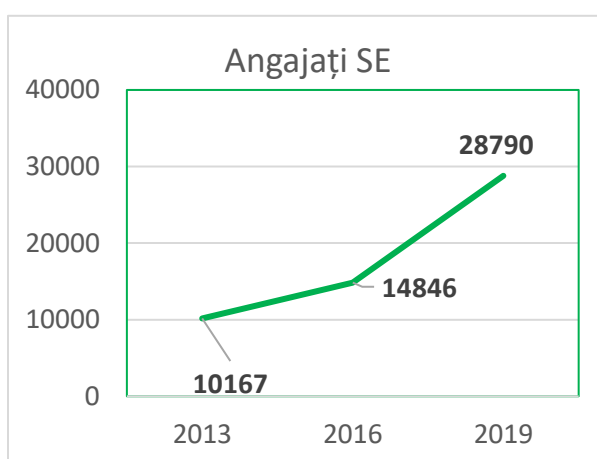
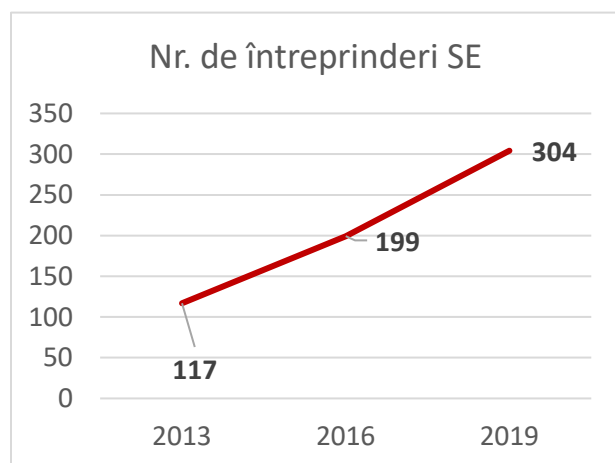
⁷ date obținute din Analiza Competitivității Clusterelor din România, analiză periodică a situației clusterelor naționale realizată de Asociația Clusterelor din România⁷



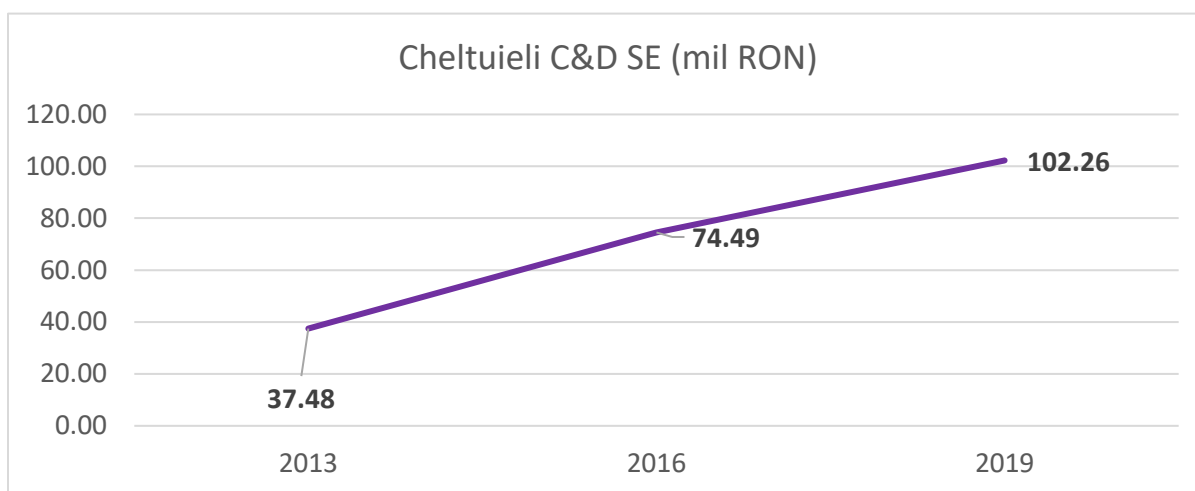
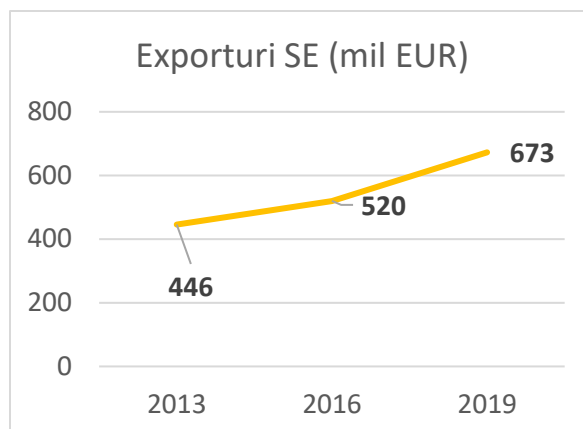
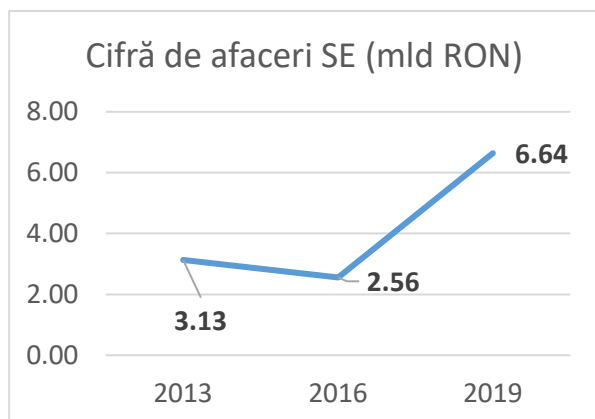
4 Regiunea de dezvoltare Sud Est

În regiunea de Sud-Est, în evidența Ministerului Economiei sunt 8 clusteres în domenii precum TIC, construcții navale, sănătate, industrii creative, energie regenerabilă dintre care 7 sunt membre ale Asociației Clusterelor din România, 7 fiind medaliatate cu bronz de către Secretariatul European pentru Analiza Clusterelor.

În ceea ce privește clusteresle regionale membre CLUSTERO⁸, acestea însumau la finalul anului 2019: 304 întreprinderi, peste 28000 angajați și cumulau 6,64 miliarde lei cifră de afaceri, 673 milioane EUR exporturi, raportând cheltuieli de cercetare-dezvoltare de 102 milioane RON, remarcându-se creșteri ce variază între 43% în cazul exporturilor și 183% în cazul numărului de angajați, față de anul 2013.



⁸ date obținute din Analiza Competitivității Clusterelor din România, analiză periodică a situației clusterelor naționale realizată de Asociația Clusterelor din România⁸

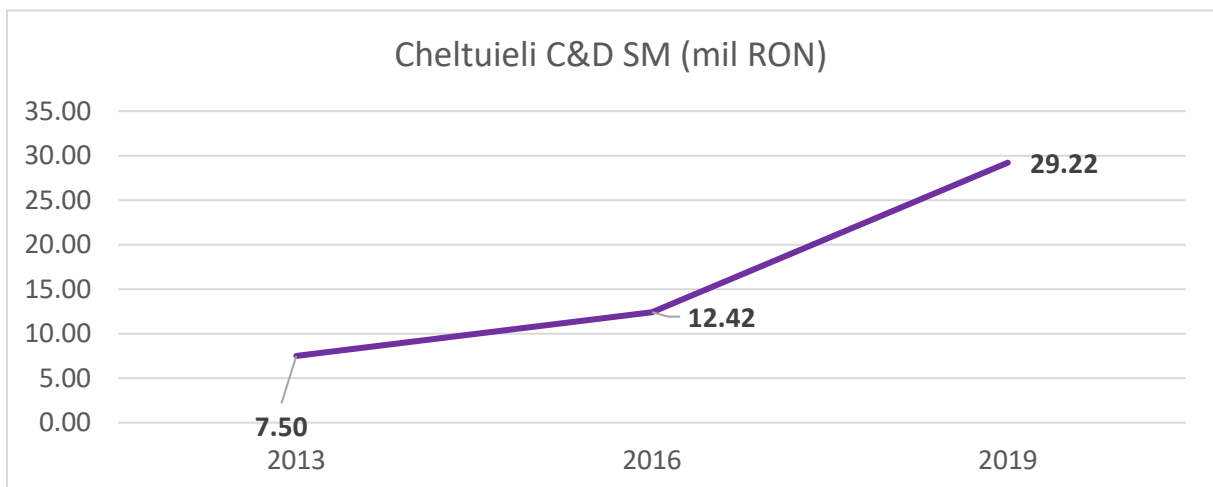
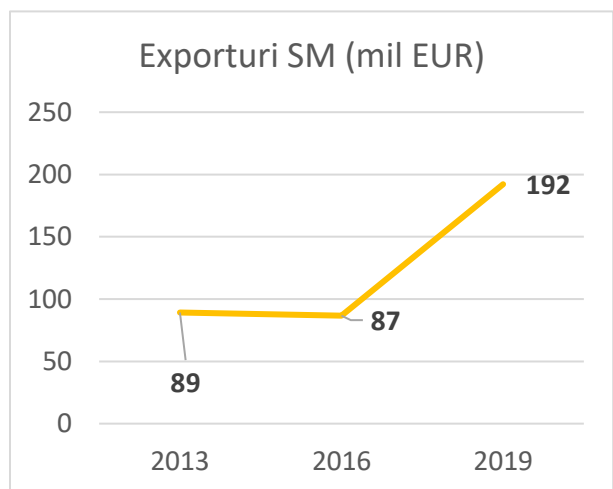
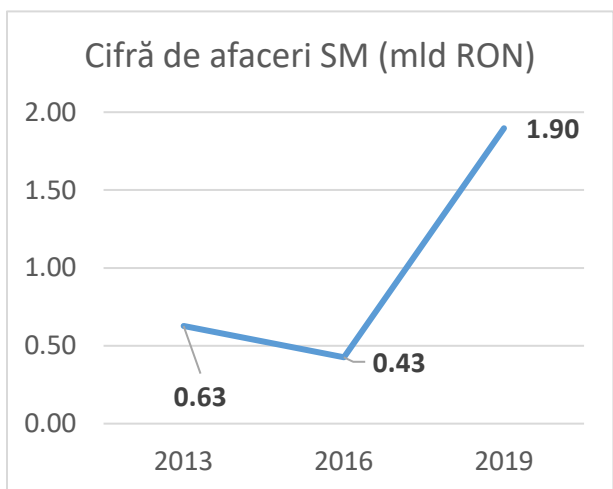
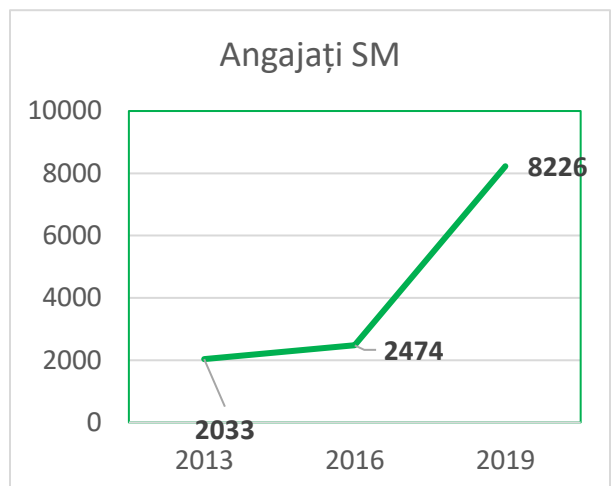
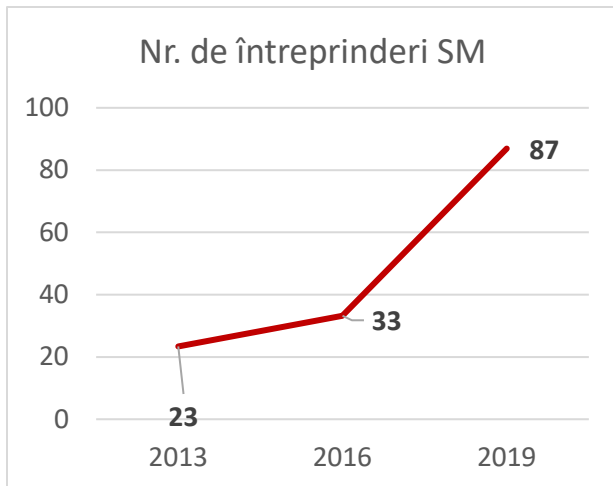


5 Regiunea de dezvoltare Sud Muntenia

În regiunea Sud Muntenia, conform evidențelor Ministerului Economiei, funcționează 4 clusteruri în domeniul automotive (cluster al furnizorilor de componente pentru Renault-Dacia, SPRINT), al lemnului și al agriculturii ecologice, dintre care 2 sunt membre ale Asociației Clusterelor din România și medaliată cu bronz de către Secretariatul European pentru Analiza Clusterelor.

În ceea ce privește clusterurile regionale membre CLUSTERO⁹, acestea însumau la finalul anului 2019: 87 de întreprinderi, peste 800 angajați și cumulau 1.9 miliarde lei cifră de afaceri, 192 milioane EUR exporturi, raportând cheltuieli de cercetare-dezvoltare de 30 milioane RON, remarcându-se creșteri ce variază între 115% în cazul exporturilor și 304% în cazul numărului de angajați, față de anul 2013.

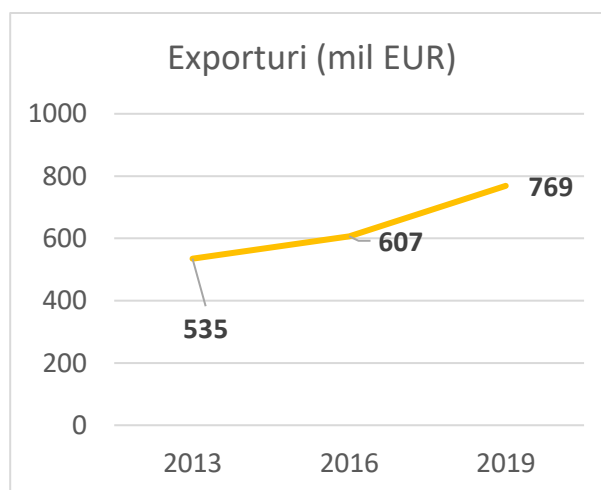
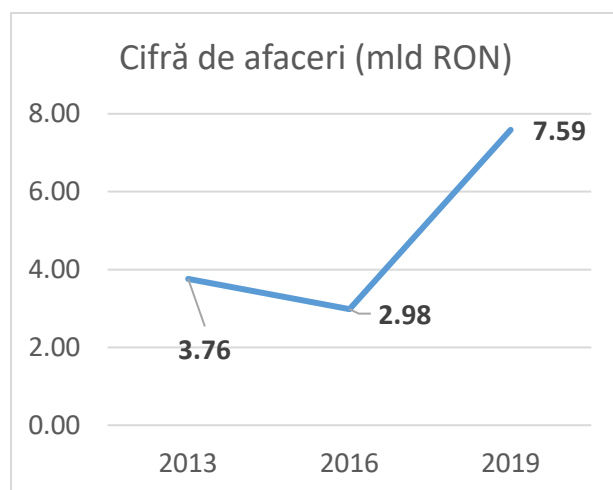
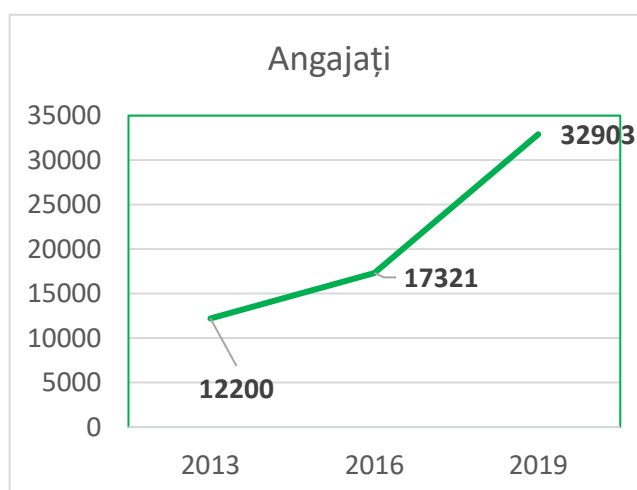
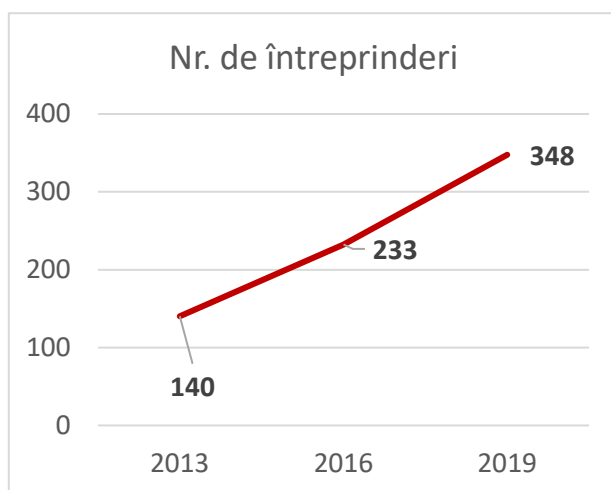
⁹ date obținute din Analiza Competitivității Clusterelor din România, analiză periodică a situației clusterelor naționale realizată de Asociația Clusterelor din România⁹



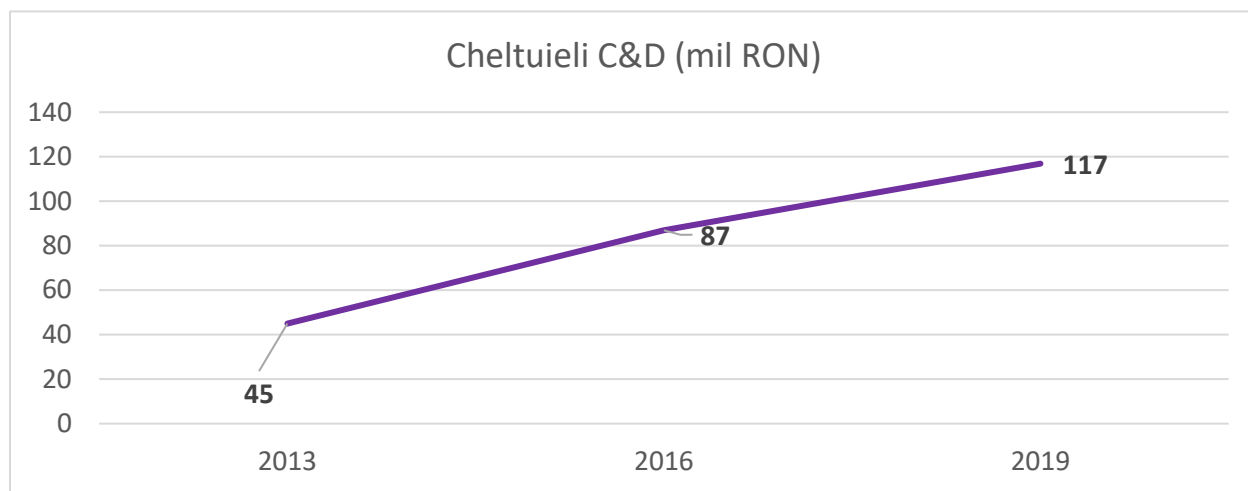
6 Regiunea de dezvoltare București-Ilfov

Conform evidențelor Ministerului Economiei, clusterelor din regiunea București-Ilfov sunt în număr de 16 (4 silver, 8 bronz, conform evaluării Secretariatului European pentru Analiza Clusterelor) și acoperă domenii precum: electronică, textile, sectorul agro-alimentar, inginerie electrică, industrie aerospațială, mecatronică, sănătate și sisteme de automatizare; 8 sunt membre ale Asociației Clusterelor din România.

În ceea ce privește clusterelor regionale membre CLUSTERO¹⁰, acestea însumau la finalul anului 2019: 348 întreprinderi, peste 32000 angajați și cumulau 7,59 miliarde lei cifră de afaceri, 769 milioane EUR exporturi, raportând cheltuieli de cercetare-dezvoltare de 117 milioane RON, remarcându-se creșteri ce variază între 43% în cazul exporturilor și 169% în cazul numărului de angajați, față de anul 2013.



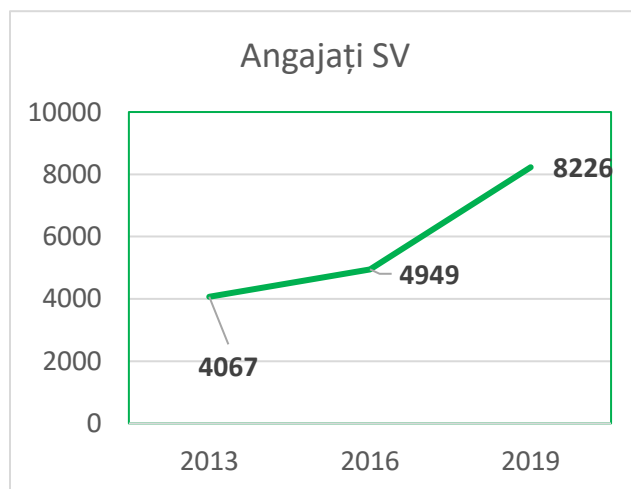
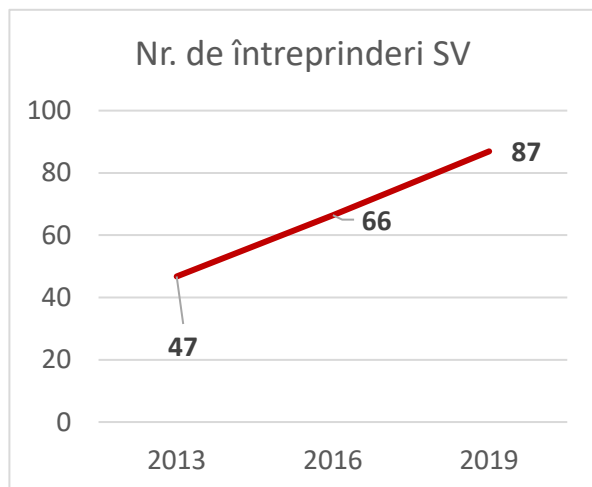
¹⁰ date obținute din Analiza Competitivității Clusterelor din România, analiză periodică a situației clusterelor naționale realizată de Asociația Clusterelor din România¹⁰



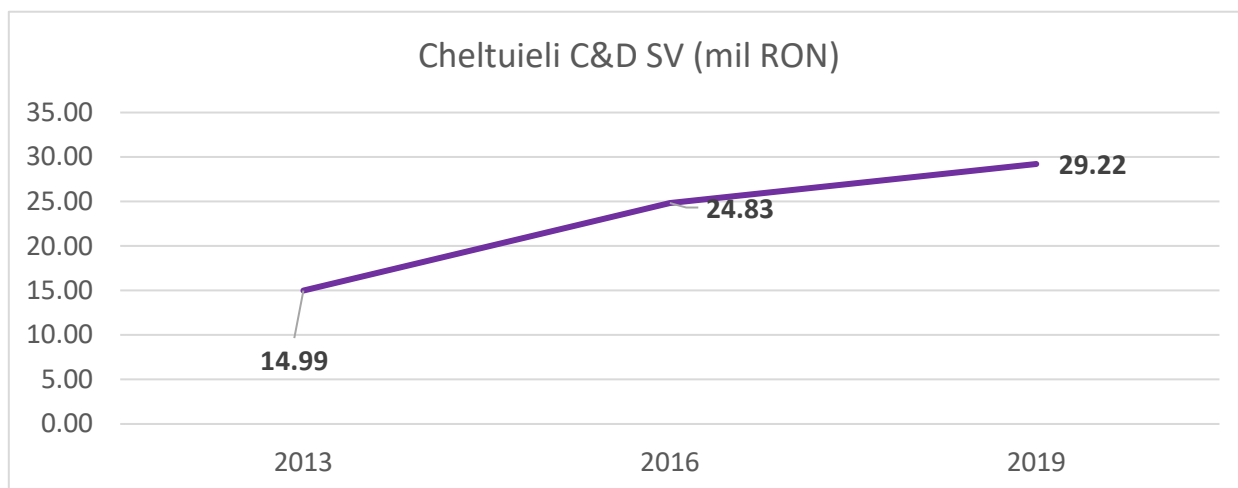
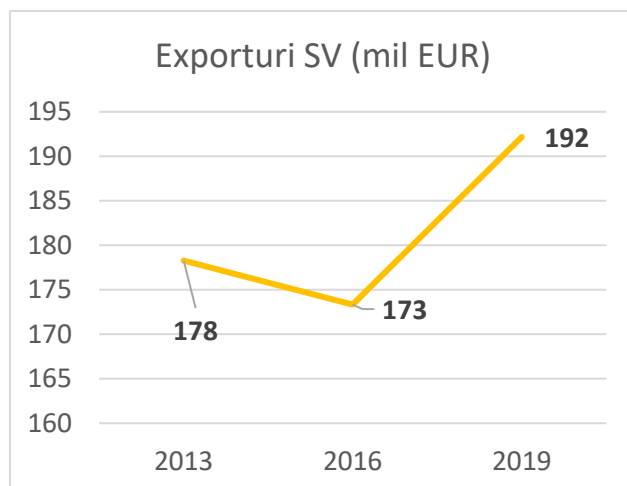
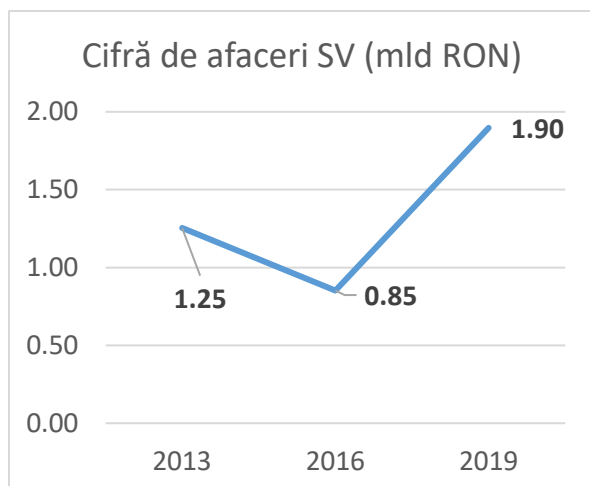
7 Regiunea de dezvoltare Sud Vest Oltenia

Conform evidențelor Ministerului Economiei, la nivelul regiunii Sud-Vest Oltenia există un număr de 9 clusteres în domeniile automotive, turism, IT&C, agro-alimentar și construcții, medaliat cu bronz, dintre care 2 sunt membre ale Asociației Clusterelor din România.

În ceea ce privește clusteresle regionale membre CLUSTERO¹¹, acestea însumau la finalul anului 2019: 87 de întreprinderi, peste 800 angajați și cumulau 1.9 miliarde lei cifră de afaceri, 192 milioane EUR exporturi, raportând cheltuieli de cercetare-dezvoltare de 30 milioane RON, remarcându-se creșteri ce variază între 115% în cazul exporturilor și 304% în cazul numărului de angajați, față de anul 2013.



¹¹ date obținute din Analiza Competitivității Clusterelor din România, analiză periodică a situației clusterelor naționale realizată de Asociația Clusterelor din România¹¹

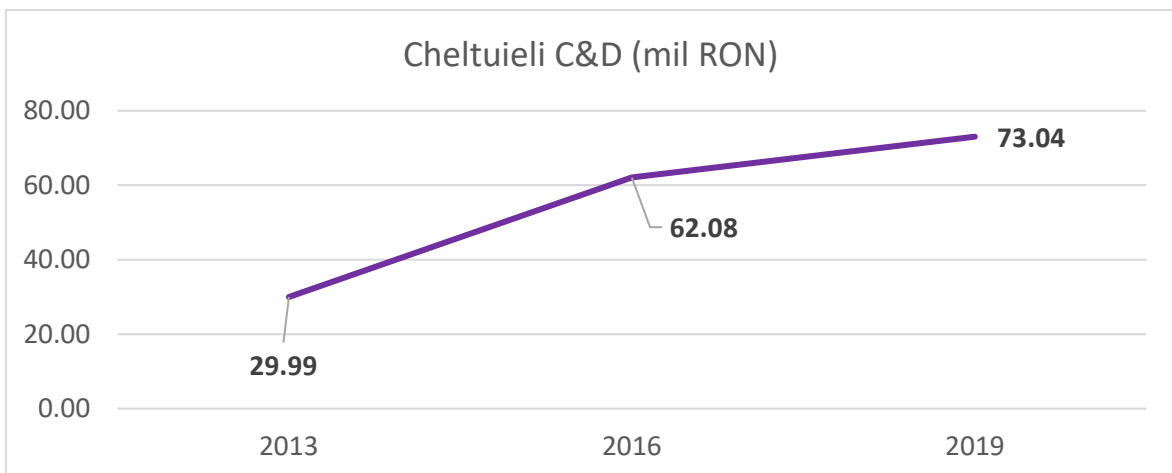
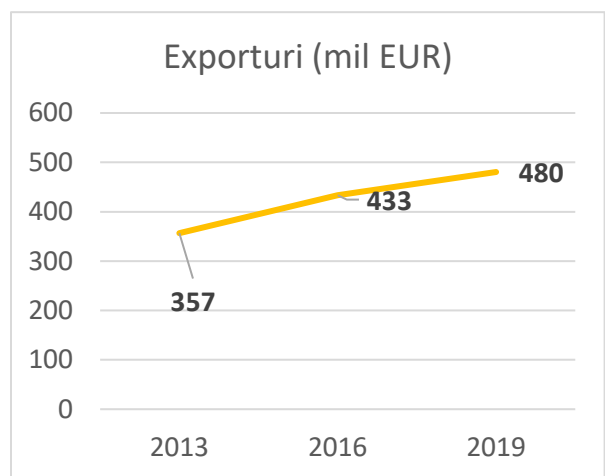
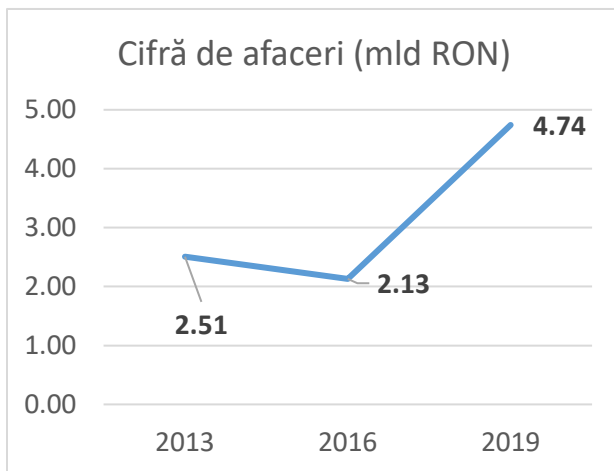
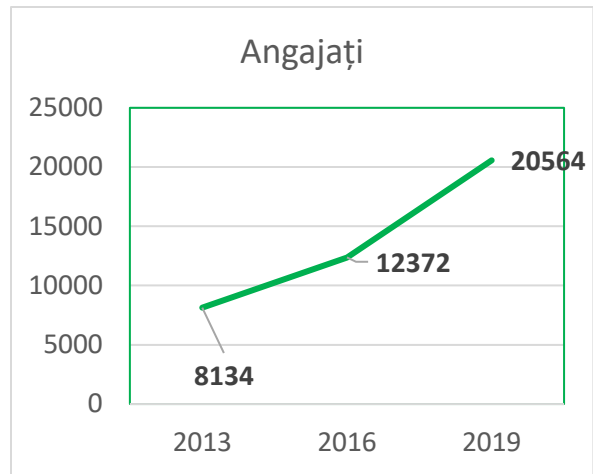
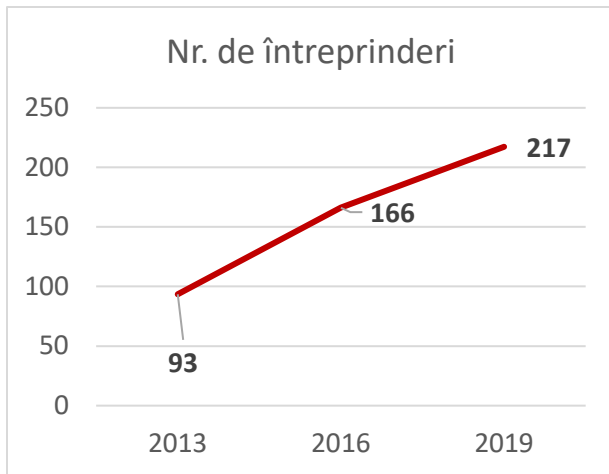


8 Regiunea de dezvoltare Vest

La nivelul regiunii Vest există un număr de 6 clustere în domeniile TIC, al industriei agroalimentare și automotive, ale energiei regenerabile, printing și packaging și al sănătății, din care 5 sunt membre ale Asociației Clusterelor din România, 5 fiind medaliatate cu bronz și 1 cu argint de către European Secretariat for Cluster Analysis.

În ceea ce privește clusterele regionale membre CLUSTERO¹², acestea însumau la finalul anului 2019: 217 întreprinderi, peste 20000 angajați și cumulau 4,74 miliarde lei cifră de afaceri, 480 milioane EUR exporturi, raportând cheltuieli de cercetare-dezvoltare de 73 milioane RON, remarcându-se creșteri ce variază între 34% în cazul exporturilor și 172% în cazul cheltuielilor de cercetare-dezvoltare, față de anul 2013.

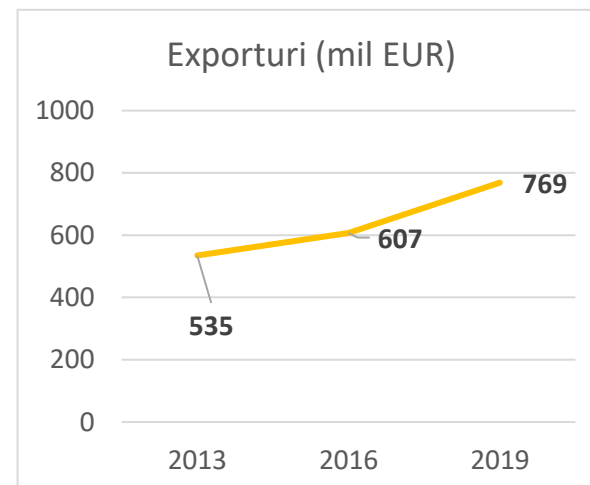
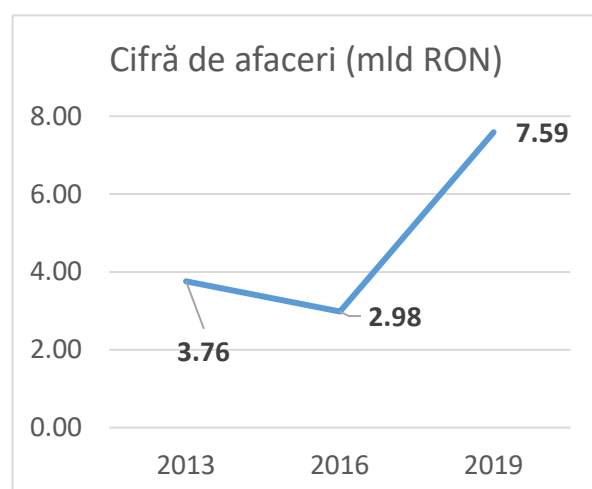
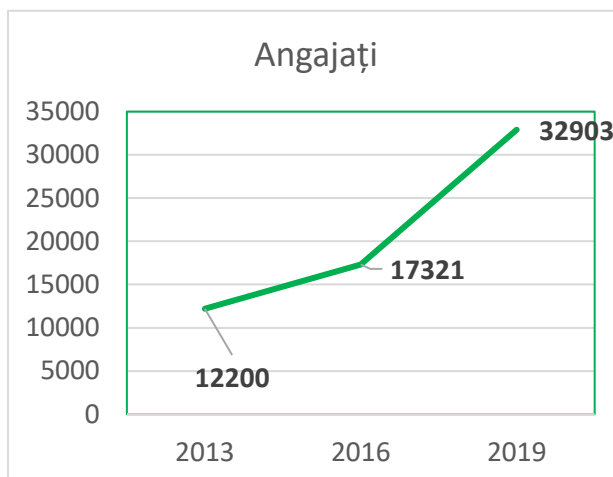
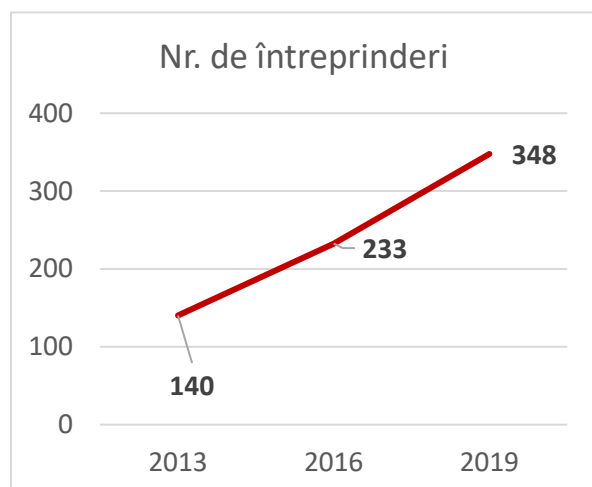
¹² date obținute din Analiza Competitivității Clusterelor din România, analiză periodică a situației clusterelor naționale realizată de Asociația Clusterelor din România¹²



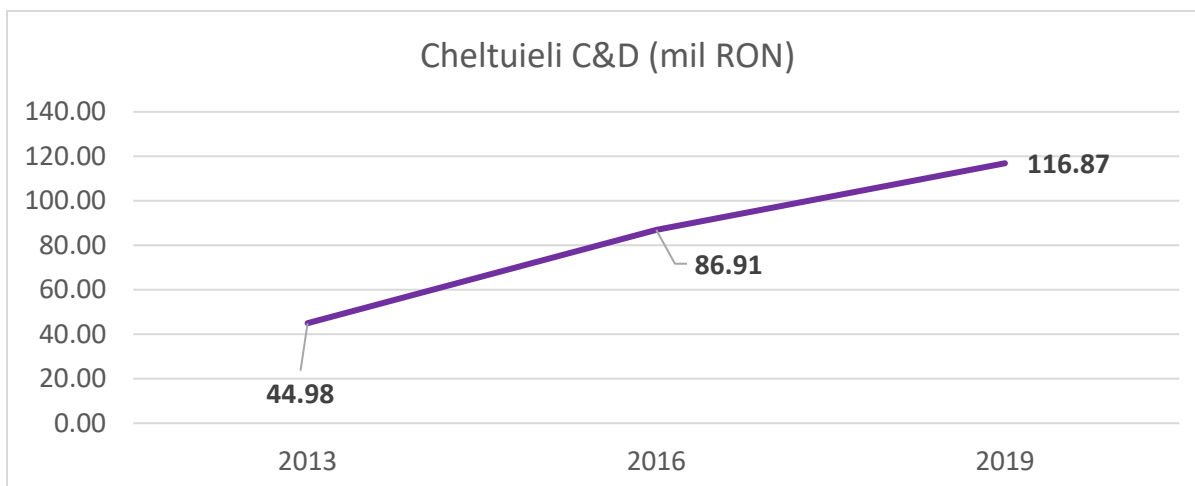
9 Regiunea de dezvoltare Nord Vest

În regiunea Nord-Vest există 8 clustere înregistrate la Ministerul Economiei (dintr-un total de 76 la nivel național), activând în domeniile lemnului și mobilei, industriei agro-alimentare, sectorului IT, industriilor creative, energiei regenerabile și a materialelor. Dintre acestea, 7 sunt membre ale Asociației Clusterelor din România. Clusterelor din regiunea de Nord Vest sunt unele dintre cele mai performante la nivel național și internațional (3 medalii de aur, 2 medalii de argint, 3 medalii de bronz).

În ceea ce privește clusterelor regionale membre CLUSTERO¹³, acestea însumau la finalul anului 2019: 348 întreprinderi, peste 32000 angajați și cumulau 7,59 miliarde lei cifră de afaceri, 769 milioane EUR exporturi, raportând cheltuieli de cercetare-dezvoltare de 117 milioane RON, remarcându-se creșteri ce variază între 43% în cazul exporturilor și 169% în cazul numărului de angajați, față de anul 2013.



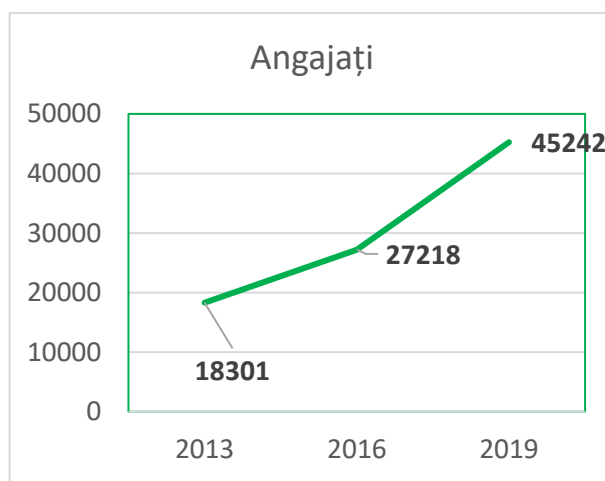
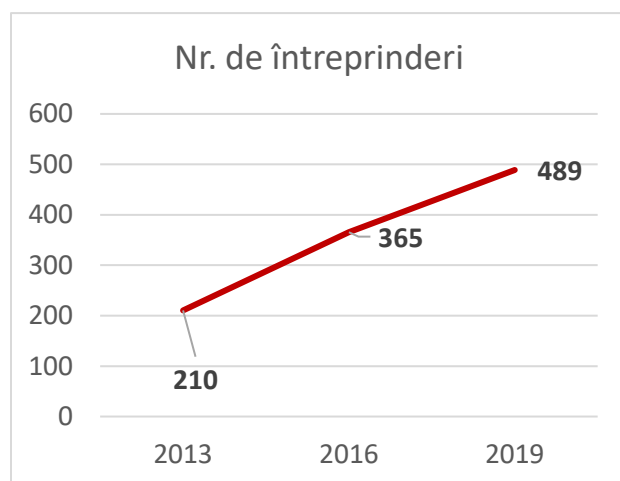
¹³ date obținute din Analiza Competitivității Clusterelor din România, analiză periodică a situației clusterelor naționale realizată de Asociația Clusterelor din România¹³



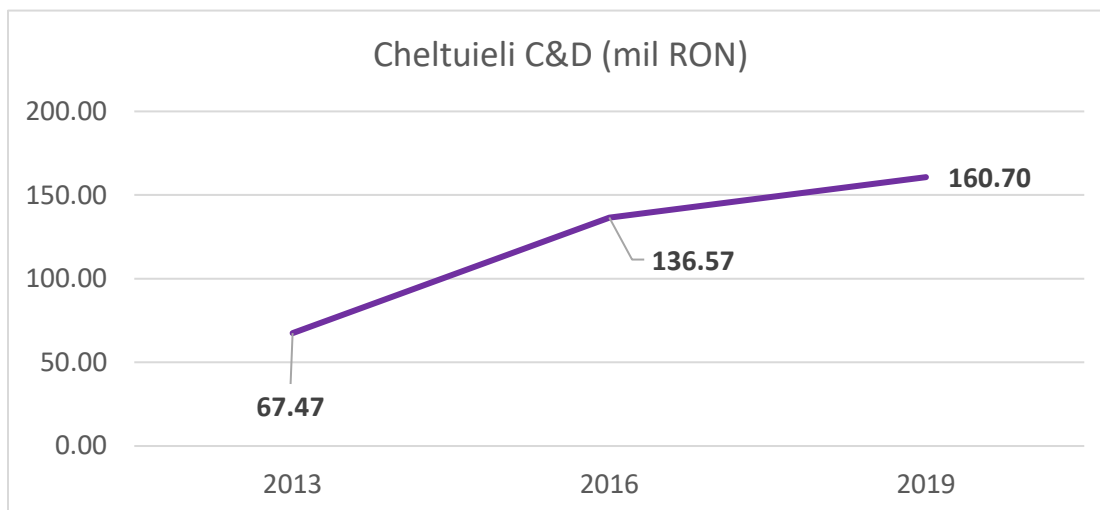
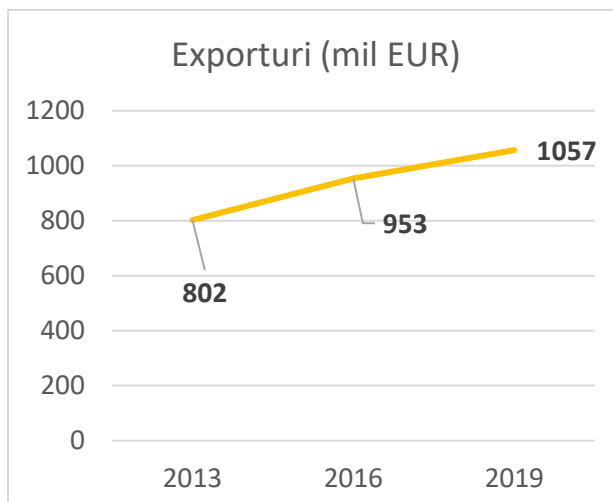
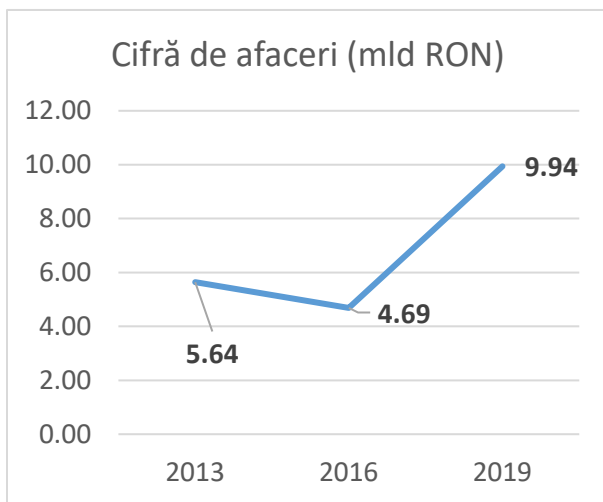
10 Regiunea de dezvoltare Centru

La nivelul regiunii Centru activează 14 cluster în domeniile prelucrării lemnului, al biomasei, al electrotehnicii, al industriei alimentare, prelucrărilor metalice, al IT-ului, dintre care 11 sunt membre ale Asociației Clusterelor din România. Cu 6 cluster de argint și 3 de bronz, regiunea Centru se numără printre regiunile cele mai active din punct de vedere al fenomenului de clusterizare.

În ceea ce privește clusterelor regionale membre CLUSTERO¹⁴, acestea însumau la finalul anului 2019: 489 întreprinderi, peste 45000 angajați și cumulau 9,94 miliarde lei cifră de afaceri, 1 miliard EUR exporturi, raportând cheltuieli de cercetare-dezvoltare de 160 milioane RON, remarcându-se creșteri ce variază între 31% în cazul exporturilor și 147% în cazul numărului de angajați, față de anul 2013.



¹⁴ date obținute din Analiza Competitivității Clusterelor din România, analiză periodică a situației clusterelor naționale realizată de Asociația Clusterelor din România¹⁴



11 SWOT

Incoerența politicii de sprijin a fost unul dintre principalele puncte slabe ale mediului de cluster din România în ultimii ani. Deși Ministerul Economiei este principalul actor responsabil cu politica de cluster ca parte a politicii industriale, fonduri structurale au fost disponibile doar în cadrul intervențiilor FEDR din POC 2014-2020. Dacă la acestea adăugăm rolul clusterelor în calitatea lor de catalizatori ai (eco)sistemelor de inovare și industriale regionale, iar în POR 2014 - 2020 nu au fost prevăzute niciun fel de măsuri de sprijin, avem imaginea unei situații suboptimale a cărei continuare pe termen mediu și lung este o amenințare ce riscă să pună sub semnul întrebării rezultatele remarcabile obținute de clusterare până în acest moment.

O altă amenințare se ridică la nivelul clusterelor acționând în sectoare tradiționale (lemn și mobilă; textile, sectorul agro-alimentar). Ecartul de competitivitate dintre Vestul și Estul

Europei este evident, iar sectoarele tradiționale trebuie să devină inteligente sau vor dispărea, atrângând după sine consecințe economice și sociale dramatice. În cazul României, domeniile lemnului și a mobilei, textilelor și cel agro-alimentar au un rol important în economia națională din punct de vedere al ocupării, contribuției la PIB, exporturilor dar sunt sectoare „low skilled – low tech”, al căror avantaj competitiv se bazează pe existența unor capacități de producție și a costului relativ redus cu forța de muncă. Din acest punct de vedere, o alternativă viabilă este integrarea acestora în noi lanțuri de valoare industriale în domeniul bio-economiei bazate pe clustere. Dezvoltarea acestor lanțuri de valoare trebuie să includă măsuri care să accelereze relațiile trans-sectoriale și inter-regionale în ce privește transferul de cunoștințe și crearea unei mase critice de întrepinderi care să rezolve problema fragmentării acestora.

Puncte tari	Puncte tari
<ul style="list-style-type: none"> - Existența unor clustere de top la nivel european și internațional; - Excelența în managementul de cluster; - Majoritatea clusterelor sunt industry driven; - Clusterelor au dezvoltat modele de business viabile; - Existența unei asociații reprezentative la nivel național și internațional (CLUSTERO); - Existența unor consorții de clustere la nivel regional și tematic. 	<ul style="list-style-type: none"> - Incoerența politicii de sprijin a clusterelor din punct de vedere al responsabilității și finanțării; - Apelurile dedicate clusterelor nu au venit în întâmpinarea nevoilor acestora; - Restricțiile de tip CAEN (apelurile au fost adresate numai clusterelor industriale).
Oportunități	Amenințări
<ul style="list-style-type: none"> - O politică de cluster integrată și coerentă la nivel național și regional și a unei finanțări adecvate care să conducă la creșterea valorii adăugate și integrării întreprinderilor românești în lanțuri de valoare globale prin intermediul clusterelor; - Susținerea entităților de management ale clusterelor în dezvoltarea unor servicii în sprijinul membrilor care să crească nivelul de cooperare între cercetare, industrie și organizațiile publice în acord 	<ul style="list-style-type: none"> - Lipsa de sprijin acordată sectoarelor tradiționale și transformarea acestora în sectoare inteligente, inclusiv prin procese de tip Industrie 4.0, va conduce la dispariția acestora, ceea ce va avea grave consecințe sociale și economice; - Lipsa unor instrumente financiare adecvate de sprijin pentru clustere va pune în pericol rezultatele remarcabile obținute până acum.

cu obiectivele de specializare inteligentă regionale și naționale.

12 Finanțarea clusterelor

Până în prezent, clusterelor au fost sprijinite financiar prin următoarele instrumente:

An	Apel	Conținut	Comentarii
2012	“Poli de competitivitate” POS CCE 1.3.1	Proiecte mari combinând investiții în infrastructură, inovare, animare.	8 poli de competitivitate au fost finanțați; numai 1 dintre aceștia respectă definiția clusterului, fiind activ astăzi, și anume Clusterul Mobilier Transilvan, medaliat cu aur de către ESCA.
2013	“Clustere”; POS CCE 1.3.3	Proiecte de mică anvergură, maxim 1 mil EUR, combinând ajutor de minimis cu o schema de ajutor de stat; au fost eligibile fie proiecte de tip soft dedicate animării, dezvoltării capacităților și internaționalizării, fie cuprinzând optional și posibilitatea unor proiecte de inovare, până la 1 mil. EUR.	27 proiecte au fost finanțate, având un impact pozitiv major în dezvoltarea clusterelor din România.
2015	“Clustere de inovare”, POC 2014-2020	Proiecte mari, cu un minim al valorii contribuției publice de 1 mil. EUR, combinație de măsuri de investiții în infrastructură de CD, inovare și animare a clusterului.	Foarte puține proiecte depuse; numai 3 sunt astăzi în implementare (Cluster Mobilier Transilvan, Cluster TREC și Cluster Agro Transilvania), datorită asimilării entității de management cu o organizație CDI, a valorii foarte mari a proiectelor și efortului substanțial de co-finanțare din partea beneficiarului.
2018	Clustere de Inovare, PN III	Proiecte de mică anvergură (80.000 EUR) dedicate elaborării strategiei CDI a clusterelor.	Schemă elaborată în cooperare între Ministerul Cercetării și Inovării, UEFISCDI și CLUSTERO; existența medaliei de bronz ESCA

			a fost criteriu de eligibilitate; 12 proiecte în derulare.
2020	“Clustere de inovare”, POC 2014-2020	La fel ca în 2015.	Lansare întârziată, deadline iunie 2020, reducerea valorii minime a proiectului la 500.000 EUR contribuție publică.

Analizând cele de mai sus, se pot trage următoarele concluzii :

- Cea mai eficientă schemă s-a dovedit a fi POS CCE 1.3.3, combinând măsuri de animare a clusterului (schemă de minimis) cu proiecte CDI la nivelul clusterului (ajutor de stat, contribuind la dezvoltarea clusterelor din punct de vedere al capacității de management, întărirea coeziunii dintre membri, creșterea gradului de inovare și internaționalizare al acestora.
- POS CCE 1.3.1 adresată unor mari proiecte CDI realizate în parteneriat sub umbrela unei strategii comune a clusterelor a fost prematură, dar poate fi reluată în contextul actual;
- Schema de sprijin națională PNIII a determinat schimbarea orientărilor strategice ale clusterelor către activitatea CDI.

13 Concluzii

Clusterelor industriale sunt catalizatori puternici ai unor noi lanțuri de valoare la nivel european, așa cum reiese din documentele programatice ale UE. Răspunsul eficient pe termen scurt pe care acestea îl dau la criza COVID 19 în plină desfășurare urmat de necesitatea recalibrării lanțurilor de valoare europene vin să întărească acest rol.

Experiența europeană (ex. Austria Inferioară, Brandenburg șamd.) certifică rolul clusterelor în operaționalizarea strategiilor de specializare inteligentă la nivel regional.

În România, clusterelor și-au dovedit eficiența în coagularea unor (eco)sisteme industriale și regionale la nivel național, dovedite prin dinamica accelerată a unor indicatori precum cifra de afaceri, numărul de întreprinderi, exporturile și inovarea la nivel național.

Experiența instrumentelor financiare de sprijin a clusterelor aplicată în ultimii ani conduc către necesitatea susținerii clusterelor, astfel:

- Regional: Susținerea clusterelor pentru creșterea valorii adăugate și integrării întreprinderilor românești în lanțuri de valoare la nivel global;
- Național: Susținerea parteneriatelor între întreprinderi mari, IMM-uri și organizații CDI în dezvoltarea unor soluții inovative, care să răspundă nevoilor din industrie, contribuind la integrarea companiilor în (eco)sistemul de inovare din România.